

Павлик Наталія Василівна,
доктор психологічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу психології праці
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ФОРМИ ДУХОВНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ, СПРЯМОВАНОГО НА ГАРМОНІЗАЦІЮ ХАРАКТЕРУ СТУДЕНТІВ ЗВО

Гармонійне особистісне становлення студентів ЗВО забезпечується шляхом організації психологічних умов не тільки професійного, але й духовного саморозвитку особистості. Зважаючи на це, психологічний супровід навчання випускників закладів вищої освіти має спрямовуватися на створення умов моральної самоактуалізації та духовної життєтворчості студентів.

Нами розроблено систему духовно-психологічного супроводу випускників закладів вищої освіти, яка має основою насичення навчально-виховного процесу заходами духовно-творчого та морально-психологічного змісту.

Цільова аудиторія духовно-психологічного супроводу: студенти (магістри, бакалаври), педагоги (викладачі, куратори студентських груп).

Метою духовно-психологічного супроводу є створення в межах процесу навчальної взаємодії сприятливих психолого-педагогічних умов, що сприяють успішності навчання, оптимізації духовно-особистісного, гармонійно-характерологічного та професійного розвитку випускників університетів.

Мета супроводу може бути досягнута шляхом виконання таких **завдань**:

- 1) адаптація до нових умов самостійного життя, корекція професійного самовизначення;
- 2) психодіагностика психологічного стану студентів (професійних здібностей, інтересів, особливостей характеру, духовного потенціалу, психологічних проблем);
- 3) духовно-психологічна просвіта студентів, практичних психологів, педагогів, кураторів;
- 4) розширення духовно-моральної самосвідомості;
- 5) підтримка у вирішенні життєвих проблем (комунікативних, сімейно-побутових);
- 6) духовно-моральне і психологічне оздоровлення студентів та викладацького складу;
- 7) актуалізація духовного потенціалу, духовно-творча самоактуалізація особистості;

- 8) гармонізація характерологічного розвитку усіх учасників навчально-виховного процесу;
- 9) формування професійно важливих якостей майбутнього фахівця.

Конкретизованим *змістовим* наповненням завдань психологічного супроводу є:

- соціально-психологічна адаптація до умов самостійного життя і навчання в університеті;
- ідентифікація себе з певною професією, розвиток професійних здібностей;
- корекція професійного вибору (професійна переорієнтація (за потребою));
- психологічна допомога у подоланні життєвих та вікових криз особистості;
- психологічна підтримка у складних життєвих ситуаціях;
- усвідомлення психологічних проблем і реальних життєвих перспектив;
- допомога у розв'язанні міжособистісних та внутрішньоособистісних конфліктів;
- опанування навичками конструктивного спілкування з особами протилежної статі;
- гармонізація стосунків з оточуючими (взаємин з коханою людиною, родинних відносин, стосунків з викладачами тощо);
- розвиток духовної та психологічної культури особистості;
- орієнтація на всебічний особистісний розвиток, духовну самоактуалізацію;
- опанування вищими цінностями: духовності, творчості, саморозвитку;
- розвиток психологічних механізмів духовного розвитку (самопізнання, рефлексії, децентрації тощо);
- усвідомлення психологічного механізму знецінення та неузгодженості між декларованими і реально діючими цінностями;
- усвідомлення помилковості орієнтації на суто матеріальні й прагматичні цінності, ідеалізації сімейно-шлюбних стосунків;
- розвиток саморегуляції, навичок самовідновлення від стресу, набуття емоційного комфорту;
- гармонізація характеру (формування позитивного мислення, позитивних почуттів, морально-комунікативних якостей, сили волі, стресостійкості тощо);
- набуття навичок здійснення морального вибору у проблемних ситуаціях;
- допомога у духовному та релігійному самовизначенні особистості;
- сприяння духовно-моральній і творчій самоактуалізації особистості.

Напрями духовно-психологічного супроводу: психодіагностичний,

соціально-адаптаційний, профорієнтаційний, психолого-консультативний, духовно-розвивальний (гармонізація характеру, розвиток здатності до моральних вчинків, духовна самоактуалізація).

Модель системи духовно-психологічного супроводу викладачів, кураторів та студентів закладів вищої освіти представлено у вигляді схеми (Мал. 1).

Для здійснення психологічного супроводу студентської молоді доцільно використовувати як *індивідуальні* (психологічне консультування) так і *групові* (психодіагностичні, лекційні, тренінгові) форми психологічної роботи; насичувати навчально-психологічний простір заходами духовно-творчого спрямування.

Індивідуальними формами психологічного супроводу є індивідуальне психологічне консультування студентів, викладачів, кураторів, батьків.

До *групових* форм належить духовно-психологічна просвіта, яка має три етапи (психодіагностичний, культурно-освітній та гармонійно-поведінковий), що передбачає роботу з усіма учасниками навчально-виховного процесу – студентами, педагогами, кураторами, практичними психологами. *Етапи* психологічної просвіти:

1. *Психодіагностичний етап* має на меті вивчення психологічних якостей студентів: особливостей характеру, духовного потенціалу, мотивації до навчання, професійних намірів, здібностей, інтересів, психологічних проблем (психодіагностика проводиться анонімно); розвиток рефлексії та самоусвідомлення студентів шляхом надання їм інформації стосовно результатів діагностики. На зазначеному етапі можуть застосовуватися як форми групової психодіагностики, так й індивідуального психологічного консультування.

2. Метою *культурно-освітнього* етапу є підвищення рівня духовно-моральної просвіти студентів, педагогів, психологів, кураторів. *Психологічними засобами* виступають лекційні заняття, масові свята, тематичні фестивалі, творчі конкурси, рольові ігри, диспути, міні-конференції, тематичні засідання кафедр, просмотру фільмів з наступним їх обговоренням.

Необхідною проміжною підструктурою культурно-освітнього етапу психологічного супроводу виступають *методологічні семінари* для педагогів та кураторів щодо проведення масових заходів. Розробка сценаріїв масових заходів

належить психологічній службі вищого навчального закладу.

Мал. 1. Структура духовно-психологічного супроводу навчання дорослих в системі закладів вищої освіти.

3. Метою *гармонійно-поведінкового* етапу є допомога студентам і педагогам у набутті досвіду гармонійної поведінки.

Масові заходи (тематичні свята, ярмарки, фестивалі, диспути, просмотр фільмів тощо) присвячені висвітленню проблем духовно-морального розвитку особистості, формування дбайливого ставлення до власного духовного світу, до інших людей, до природи, до світу в цілому. Заходи можна проводити в позанавчальний час (або у факультативній формі) як на загально-університетському рівні (змагання між факультетами), так і в менш масштабній формі (презентаціях у межах факультету або в групі). Заходи пропонується проводити у великій аудиторії (актовій залі, холі).

Тематичні *художні* та *фотовиставки* пропонується організовувати у холах навчального закладу 3-4 рази на рік. На виставках презентуються авторські фото або живопис студентів та викладачів. Тематикою виставок можуть бути: «Пори року», «Природа», «Наше місто», «Наш університет», «Глобальні світові події», «Гармонія кохання», «Гармонія Всесвіту» тощо. За бажанням авторів можна влаштовувати індивідуальні виставки й проводити їх урочисту презентацію. Ці заходи надихають усіх присутніх звертати увагу на красу оточуючого світу й спонукають самим створювати витвори мистецтва.

«*Свято гармонії*» – масовий захід для студентів, педагогів, кураторів полягає у презентації групами (або підгрупами) студентів художніх, музичних, хореографічних, архітектурних, дизайнерських, флористичних тощо творів.

Мета заходу – створення атмосфери краси, гармонії, піднесеного настрою, що зумовлює набуття досвіду перебування особистості у вищих психічних станах («Пікових переживаннях» – за висловом А. Маслоу). «Свято гармонії» можна проводити під час однієї з пар гуманітарно-естетичного курсу або у позанавчальний час. Організацію та проведення «Свята гармонії» пропонується проводити у великій аудиторії (актовій залі) у вигляді містерії або концерту на фоні художньої виставки.

Підготовка до свята відбувається за алгоритмом: студенти під керівництвом кураторів (педагогів) розбиваються на підгрупи, заздалегідь готуються до презентації певного твору (класичного або власного) и в день свята по черзі презентують «свій» твір (картину, архітектурний макет, вокальний спів, інструментальну, хореографічну або флористичну композицію тощо). Головний організатор «Свята гармонії» (педагог, куратор, психолог) супроводжує коментарями все, що відбувається

(оголошує твір, що презентується, надає слово студентам, звертає увагу слухачів на важливі моменти та художню значущість того чи іншого твору). Це не конкурс, тому переможців тут бути не може.

«*Свято моральності*» – полягає у презентації різноманітних моральних чеснот і протилежних їм пороків. Мета заходу: усвідомлення студентами дихотомічних якостей характеру, поведінкових форм їх прояву у житті, набуття навичок саморефлексії, ознайомлення з методами корекції власних вад характеру і перетворення їх у моральні чесноти.

Метою *рольових ігор* є корекція власної поведінки і набуття навичок довільної саморегуляції на основі програвання своїх стереотипів, групового обговорення і аналізу особливостей власної поведінки. Розігрування ролей використовується для усвідомлення поведінки й можливості її зміни.

При організації психологічного супроводу студентів важливо залучити педагогів до створення духовно-розвивального простору у навчальному закладі.